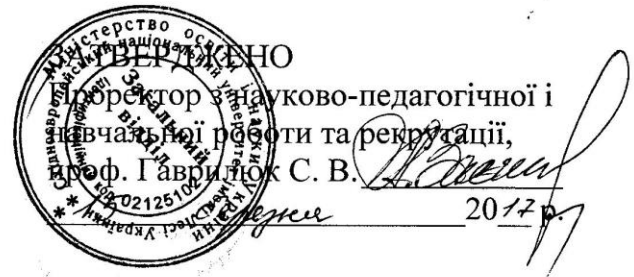

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра нової та новітньої історії України

УКРАЇНЦІ В СВІТІ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

Підготовки магістра

Спеціальності 032 Історія та археологія

Луцьк – 2017

Робоча програма навчальної дисципліни «Українці в світі» для студентів освітнього ступеня магістр 032 історія та археологія «__»____, 2017 р. – 19 с.

Розробники: Шваб А. Г., професор кафедри нової та новітньої історії України, д.і.н., доцент.

Рецензент: Качараба С. П., професор, завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Львівського національного університету імені І. Франка, д.і.н., професор.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри нової та новітньої історії України.

Протокол № 1 від 27. 08. 2016 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. В. К. Баран.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 4 від 2 . 03 . 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ доц. Карліна О. М.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету.

Протокол № 6 від 15 . 03 . 2017 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Українці в світі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістра спеціальності 032 історія та археологія

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія української еміграції, розселення вихідців із України у сучасному світі, становище та рівень організації сучасного зарубіжного українства, взаємовідносини закордонних українців із Україною.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна читається як нормативна і вимагає знань студентів з базових дисциплін – історія України, всесвітня історія. Проблематика курсу пов'язана міждисциплінарними зв'язками з історією, соціологією, економікою, країнознавством, міжнародними відносинами.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Зарубіжне українство у сучасному світі.
2. Історія української еміграції.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	03 Гуманітарні науки	Нормативна навчальна дисципліна
Модулів – 2	Спеціальність 032 Історія та археологія	Рік підготовки – 1
Змістових модулів – 2		Семестр – 2
ІНДЗ: є		Лекції 24 год.
Загальна кількість годин–120		Практичні (семінари) 14год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): Аудиторних – 2,5 Самостійна робота – 5	Освітній рівень Магістр, спеціаліст	Самостійна робота 72 год. Консультації 8 год. Форма контролю – екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метаю** навчального курсу «Українці в світі» є формування у студентів знань про причини, характер, етапи та напрямки української еміграції; розселення та чисельність українців у сучасному світі; стан організації української діаспори в різних країнах світу та її взаємовідносини із Україною.

1. 2. Завдання навчального курсу «Українці в світі» полягає в тому, щоб дослідити вплив міграційних процесів на суспільно-політичні та соціально-економічні процеси в історії України; засвоїти їх основні етапи, напрямки та

динаміку; розглянути еміграцію, як важливий засіб цивілізаційних комунікацій; вивчити особливості становлення та сучасний стан української діаспори.

Значне місце в курсі відводиться вивченню історії дослідження української еміграції і діаспори, методики міграційних та діаспорних досліджень, визначенню напрямів практичного використання їх результатів у гуманітарних науках. Звертається увага на оволодіння понятійно-термінологічним апаратом, методологією систематики і типологізації досліджуваних процесів і явищ. При цьому використовуються міждисциплінарні зв'язки історії, економіки, соціології, країнознавства тощо.

1. 3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- історію української еміграції;
- основні етапи еміграції українців та їх особливості;
- географію розселення українців у сучасному світі;
- чисельність українців в різних країнах світу
- особливості адаптації та самоорганізації українців за кордоном;
- роль та місце зарубіжного українства в розбудові України та утвердженні її в світі;
- понятійно-термінологічний апарат науки.

уміти:

- застосовувати методику досліджень історії української еміграції та діаспори;
- класифікувати зарубіжні українські спільноти;
- характеризувати основні етапи формування української діаспори, визначати особливості її організації та адаптації;
- аналізувати вплив світових міграційних процесів на вузлові проблеми українського етногенезу;
- аналізувати сучасні міграційні проблеми.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Закордонне українство, як історичний та соціальний феномен.

Тема 1. Джерела та історіографія проблеми

Предмет і завдання курсу. Огляд основних джерел. Архівні документи. Опубліковані джерела. Періодичні видання. Статистичні збірники. Спогади. Історіографія проблеми. Поділ на групи: радянська історіографія; сучасна вітчизняна історіографія; праці зарубіжних авторів. Поняття – міграція, еміграція, імміграція, діаспора.

Тема 2. Сутність явища закордонного українства

Український етнос: структура й особливості взаємодії з навколишнім середовищем, поняття “етнос”, структура українського етносу та характер розміщення його частин у сучасному світі. Співвідношення між категоріями

“закордонне українство” – “українська діаспора”. Діаспора як основна форма існування закордонної гілки українського етносу.

Тема 3. Формування закордонного українства

Причини та основні етапи впливу груп українців закордон. Західна та східна українська діаспора. Українські автохтони. Географія розселення закордонних українців.

Тема 4. Автохтонне українське населення в суміжних з Україною державах

Автохтонні українські спільноти в пострадянських державах (Білорусь, Молдова, Росія). Українські автохтони в країнах Східної Європи (Польща, Румунія, Словаччина).

Тема 5. Західна українська діаспора

Історія формування. Чисельність і самоорганізація. Громадсько-культурне життя. Перспективи розвитку західної української діаспори.

Тема 6. Східна українська діаспора

Історія формування. Чисельність і проблеми становлення. Громадсько-культурне життя.

Тема 7. Міжнародна нормативно-правова база захисту прав національних меншин

Історія проблеми. Нормативно-правове забезпечення прав національних меншин ООН. Захист прав національних меншин Радою Європи та ОБСЄ.

Тема 8. Формування та реалізація державної політики України щодо закордонного українства

Нормативно-правова база. Організаційно-функціональна структура державного регулювання процесів взаємодії з закордонним українством.

Змістовий модуль 2. Історія української еміграції

Тема 9. Українська еміграція в кінці 18 ст.–1914 р.

Причини, характер та особливості української еміграції на Схід. Українці в Європейській частині Російської імперії. Українська еміграція до підросійської Азії та на Далекий Схід. Причини, характер та особливості масової української еміграції на Захід. Українська еміграція в Центральну, Південно-Східну та Західну Європу. Українська еміграція в США і Канаду.

Українці на Латиноамериканському континенті, в Австралії та Азії.

Тема 10. Міжвоєнна українська еміграція (1918–1939рр.)

Причини, характер та особливості української еміграції міжвоєнного періоду. Українська еміграція до країн Центральної, Південно-Східної та Західної Європи. Еміграція до країн Північної та Південної Америки. Міграції українського населення на території СРСР. Єврейська еміграція до Палестини.

Тема 11. Переміщення українців у роки Другої світової війни та у повоєнні роки

Вплив Другої світової війни на причини, характер та особливості української еміграції. Повоєнні переміщення українців в країни Європи, Америки та Океанії. Репатріація, та примусове виселення українців із території України.

Тема 12. Особливості української еміграції у 1960–1980-х рр.

Переміщення українців у країнах Європи, Америки, Азії та Океанії. Розселення українців по території Радянського Союзу. Еміграція українців із території СРСР на Захід.

Тема 13. Міграційні процеси в Україні після проголошення незалежності

Характер, динаміка та особливості міграційних процесів. Напрямки еміграції та особливості розселення. Соціальна структура та національний склад.

Тема 14. Новітня трудова еміграція

Основні причини та напрями сучасних міграційних потоків з України. Кваліфікаційний склад та освітній рівень трудових мігрантів. Проблеми інтеграції новітніх мігрантів у суспільне життя країн перебування та їхніх взаємин з давнішими українськими поселенцями.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			Сам. Роб.
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1. Закордонне українство, як історичний та соціальний феномен.					
Тема 1. Джерела та історіографія проблеми.	7	2		1	5
Тема 2. Сутність явища закордонного українства	11	2	2	1	6
Тема 3. Формування закордонного українства	7	2			5
Тема 4. Автохтонне українське населення в суміжних з Україною	11	2	2	1	6

держав					
Тема 5. Західна українська діаспора.	10	2	2		6
Тема 6. Східна українська діаспора.	11	2	2	1	6
Тема 7. Міжнародно-правова база захисту прав національних меншин.	7	2			5
Тема 8. Формування та реалізація державної політики України щодо закордонного українства.	9	2		1	6
Змістовий модуль 2. Історія української еміграції					
Тема 9. Українська еміграція в кінці 18 – поч. 20 століття.	9	2	1		6
Тема 10. Міжвоєнна українська еміграція (1918 – 1939 рр.)	10	2	1	1	5
Тема 11. Переміщення українців у роки Другої світової війни та у повоєнні роки	8	2	1		5
Тема 12. Особливості української еміграції у 1960–1980-х рр.	10	2	1	1	5
Тема 13. Міграційні процеси в Україні після проголошення незалежності	5	1	1		3
Тема 14. Новітня трудова еміграція.	6	1	1	1	3
Усього годин	120	26	14	8	72

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Етапи, джерела та розселення українців у світі 1. Поняття еміграція, імміграція, діаспора у дослідженні історії української еміграції. 2. Причини, джерела та етапи формування закордонного	2

	українства. 3. Розселення українців у сучасному світі. Східна і Західна українська діаспора.	
2	Тема 2. Автохтонне українське населення в суміжних з Україною державах 1. Українці в Білорусії та Молдові. 2. Українське автохтонне населення в Росії. 3. Українські Автохтони в Польщі, Румунії, Словаччині.	2
3	Тема 3. Українці у Сполучених Штатах Америки 1. Початок масової еміграції українців до США. Перша хвиля еміграції. 2. Особливості міжвоєнної української еміграції до США. 3. Третя хвиля еміграції. Організоване українське життя у США. 4. Сучасна еміграція до США. Розселення, організація та становище українців у Американському суспільстві.	2
4.	Тема 4. Українська діаспора у Канаді 1. Перші українські поселенці у Канаді. 2. Друга хвиля еміграції до Канади. Особливості організації канадських українців у міжвоєнний період. 3. Особливості третьої хвилі еміграції. Українське життя в Канаді у другій половині 1940–1980-х роках. 4. Четверта хвиля еміграції. Становище сучасної української діаспори у Канаді.	2
5.	Тема 5. Українці у країнах Південної Америки 1. Еміграція українців до країн Південної Америки наприкінці 19 – поч. 20 століття. Географія, чисельність та умови поселення. 2. Особливості міжвоєнної еміграції українців до країн Південної Америки. Організація та умови проживання. 3. Повоєнна еміграція. Становище українців у країнах Латинської Америки 1950–1980-х роках. 4. Еміграція українців до країн Південної Америки наприкінці 20 – початку 21 століття. Становище сучасної української діаспори.	2
6.	Тема 6. Українці в Австрії, Угорщині, Чехії та Німеччині. 1. Українська еміграція до Австро-Угорщини та Німеччини напередодні Першої світової війни.	2

	<p>Особливості та характер еміграції..</p> <p>2. Українське еміграція та еміграційні осередки у країнах Центральної Європи у міжвоєнний період. Чисельність та організація.</p> <p>3. Повоєнна та сучасна українська діаспори в Угорщині та Чехії.</p> <p>4. Українці в Австрії та Німеччині в другій половині 20 – на початку 21 століття. Чисельність, розселення та організація.</p>	
7.	<p>Тема 6. Українська діаспора у Великобританії та Франції</p> <p>1. Етапи формування української діаспори у Великобританії та географія розселення.</p> <p>2. Особливості організації українців у Великобританії. Стан та проблеми сучасної української діаспори.</p> <p>3. Еміграція українців до Франції. Розселення та умови проживання.</p> <p>4. Організація та діяльність української діаспори у Франції.</p>	2
	<p>Тема 8. Українці в Росії</p> <p>1. Українська колонізація Кубані, Дону та Поволжя.</p> <p>2. Українці в Європейській частині Російської імперії наприкінці 18 ст. - 1914р.</p> <p>3. Еміграція українців на Північний Схід Росії і до Сибіру.</p> <p>4. Переселенська політика щодо українців у СРСР.</p> <p>5. Становище сучасної української діаспори в Росії.</p>	

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Джерела та історіографія проблеми.	5
2.	Сутність явища закордонного українства	6
3.	Формування закордонного українства	5
4.	Автохтонне українське населення в суміжних з Україною державах	6
5.	Західна українська діаспора.	6

6.	Східна українська діаспора.	6
7.	Міжнародно-правова база захисту прав національних меншин.	5
8.	Формування та реалізація державної політики України щодо закордонного українства.	6
9.	Українська еміграція в кінці 18 – поч. 20 століття.	6
10.	Міжвоєнна українська еміграція (1918 – 1939 рр.)	5
11.	Переміщення українців у роки Другої світової війни та у повоєнні роки	5
12.	Особливості української еміграції у 1960–1980-х рр.	5
13.	Міграційні процеси в Україні після проголошення незалежності	3
14.	Новітня трудова еміграція.	3

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується у формі реферату або презентації за обраною студентом темою та складеним відповідно до кожної теми планом (список орієнтовної тематики подається нижче). В кінці виконаного завдання потрібно вказати опрацьовану літературу, перелік якої обов'язково повинен включати наукові публікації за останні три роки. Повнота висвітлення обраної теми визначатиме оцінку (максимально 10 балів).

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Автохтонні українські поселення поза межами України
2. Внесок українців зарубіжжя у світову культуру.
3. Військова українська еміграція.
4. Внесок українців діаспори у світову науку.
5. Діяльність змішаних міжурядових комісій з питань національних меншин.
6. Етапи становлення міжнародної нормативно-правової бази у сфері захисту прав меншин.
7. Жіночі організації української діаспори.
8. Закордонне українство в сучасному світі.
9. Західна українська діаспора: сучасне становище та перспективи розвитку.
10. Зелений Клин: історія і сьогодення.
11. Малиновий Клин: історія і сьогодення.
12. Сірий Клин: історія і сьогодення.
13. Кооперативний та взаємодопомоговий рух в українському зарубіжжі.
14. Міжнародне культурне співробітництво України на початку XXI ст.
15. Молодіжний рух в українській діаспорі.
16. Нормативно-правова база організації співпраці з закордонним українством на сучасному етапі.

17. Освіта в українському зарубіжжі.
18. Особливості четвертої хвилі української еміграції.
19. Преса українського зарубіжжя.
20. Релігійне життя української діаспори.
21. Становлення державної політики щодо закордонного українства.
22. Структури світового українства: труднощі і перспективи взаємодії.
23. Східна українська діаспора: сучасне становище та перспективи розвитку.
24. Театральне мистецтво закордонного українства.
25. Україномовні засоби масової інформації за кордоном.
26. Українці в Казахстані.
27. Українці в Канаді.
28. Українці в країнах Закавказзя.
29. Українці в Польщі.
30. Українці в Російській Федерації.
31. Українці в Румунії.
32. Українці в Словаччині.
33. Українці в державах Південної Америки.
34. Форми та засоби етнічного самовиявлення закордонних українців.
35. Хорове мистецтво української діаспори.
36. Шляхи та етапи формування українських поселень за кордоном.

8. Методи навчання

Методи усного і письмового контролю та самоконтролю.

Словесні (розповідь-пояснення, бесіда, проблемна лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (реферати тощо).

Методи індивідуального навчання – колективні дискусії, навчально-ділові ігри.

Пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково пошукові методи.

Позааудиторна діяльність.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Оцінювання усних відповідей студентів, підготовки рефератів за темою занять, презентації самостійних завдань.

Написання студентами поточних письмових тестових завдань за змістовими модулями.

Виконання та захист студентами індивідуального завдання за темою курсу.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- а) усне поточне оцінювання (максимум 30 балів);
- б) підготовка та оформлення ІНДЗ (максимум 10 балів);
- в) модульна контрольна робота (максимум 30 балів).

Поточний контроль (мах - 40 балів)	Модульний контроль (мах - 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1		
Змістовий модуль 1, 2	ІНДЗ	МКР 1, 2
12 балів як середнє арифм. 3 бали за активність		
30	10	60
		100

Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях за 12-бальною шкалою:

1–3 бали – незадовільна відповідь за конспектом або ксерокопіями;

4–6 балів – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;

7–8 балів – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;

9–12 балів – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Формою проведення МКР є письмова контрольна робота.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для екзамену)
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	Задовільно
1-59	Fx	Незадовільно

Література до курсу

1. Антонюк О. Українці в світі // Політика і час. – 1993. – № 5. – С. 22-27.
2. Бабенко В. Украинцы в Башкирской АССР: поведение малой этнической группы в полиэтнической среде. – Уфа, 1992.
3. Багалій І.Д. Історія Слобідської України. – Харків, 1999.
4. Баграмов Л.А. Иммигранты в США. – М., 1957.

5. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні, 1917-1953. Книга перша. – К., 1997.
6. Білий Д. Малиновий Клин. Нариси з історії українців Кубані. – К., 1997.
7. Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1994.
8. Борщак І. Великий мазепинець. – Григорій Орлик, генерал-поручник Людовика XIV. – К., 1991.
9. Борщак І. Європа і Україна в минулому // Народний ілюстрований календар “Просвіта” на звичайний рік 1939. – Львів, 1936.
10. Брук С.И., Кабузан В.М. Чисельность и расселение украинского этноса в XVIII – начале XX века // Етнографія. – 1981. – № 5.
11. Брюханов А.И. Вот как это было. О работе миссии репатриации советских граждан: воспоминания советского офицера. – М., 1958.
12. Бугай М.Ф. Депортації населення України (30-50 рр.) // Український історичний журнал. – 1990. – № 10-11.
13. Буткевич В., Горинь Б., Свідзинський А. Крим – не тільки зона відпочинку. – Львів, 1993.
14. Верига В. Нариси з історії України (кін. XVIII – поч. XX ст.). – Львів, 1996.
15. Винниченко І. Україна 1920-1980-х: депортація, заслання, вислання. – К., 1994.
16. Винниченко І. Українці Берестейщини, Підляшшя й Холмщини в першій половині XX ст. Хроніка подій. – К., 1997.
17. Винниченко І. Українці в державах колишнього СРСР: історико-географічний нарис. – Житомир, 1992.
18. Воловина О. Скільки нас у США? Про розселення українців, їх соціоскопомічний статус // Сучасність. – 1992. – № 2. – С. 173-176.
19. Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин. – К., 1993.
20. Грушевський М. Історія України-Руси. А 11 т., 12 кн. – К., 1991–1997. – Т. 1-9-2.
21. Дашкевич Я. Національна свідомість українців на зламі XVI–XVII ст. // Сучасність. – 1992. – Ч. 3.
22. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? // Вітчизна. – 1990. – № 5-8.
23. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Дрогобич, 1991.
24. Євтух В.Б. Вплив науково-технічної революції на структурну асиміляцію етнічних груп США і Канади // Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн. – Вип. – К., 1976.
25. Євтух В.Б. Иммигранты в инациональной среде: проблемы адаптации // Миграция и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. Сборник научных трудов. – К., 1990. – С. 10-18.
26. Евтух В.Б. Интеграция и национальные отношения в истории Канады. – М., 1981.
27. Євтух В.Б., Ковальчук О.О. Українці в Канаді.
28. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Попок А. А. Закордонне українство. Навчальний посібник. – К.: ВІК, 2005. – 308 с.

- 29.Евтух В.Б. Концепции этнонационального развития США и Канады: типология, традиции, эволюция. – К., 1991.
- 30.Енциклопедія українознавства: Словникова частина: В 10 т. – Париж – Нью-Йорк, 1955-1985. – Т. 1-7.
- 31.Жукова В.Т. Судьбы семей иностранных работников в странах Западной Европы //Миграция и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. – К., 1990. – С. 134-153.
- 32.Залізник Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994.
- 33.Залізник Л.Л. Походження українського народу. – К., 1996.
- 34.Заремба С. З національного культурного життя українців на Кубані //Київ, Старовина, 1993. –№ 1.
- 35.Зарубіжні українці /С.Ю. Лазебник, Л.О. Лещенко, Ю.І. Макар та ін. – К.: вид – во «Україна», 1991. – 252 с. Заставний Ф.Д. Східна українська діаспора. – Львів, 1992.
- 36.Заставний Ф.Д. Українська діаспора. – Львів, 1991.
- 37.Земсков В. Репатриация и вторая волна эмиграции //Родина. – № 6-7. – С. 27-38.
- 38.Земсков В.И. К вопросу о репатриации советских граждан 1947-1951 гг. //История СССР. – 1990. – № 1. – С. 26-41.
- 39.Зиновьева Р.А. Латинская Америка: миграция и рост промышленного пролетариата. – М., 1978.
- 40.Зіганов В., Довер О. Українці вдома і в світі. Основні етапи демографічної історії українського народу //Дзвін. – 1993. – № 4-6.
- 41.Історія української еміграції / За ред. заслуженого працівника народної освіти України професора Б.Д.Лановика. – К., 1997.
- 42.Історія української еміграції // За ред. Б.Лановика. – К., 1992.
- 43.Історія української еміграції в Америці. Збереження культурної спадщини. Український музей. – Нью-Йорк, 1984.
- 44.Кабузан В.М. Дальневосточный край в XVII – начале XX вв. (1640-1917). Историко-демографический очерк. – М., 1985.
- 45.Кабузан В.М. Как заселялся Дальний Восток (вторая половина XVII – начало XX века). Хабаровск, 1973.
- 46.Кабузан В.М. Народы России в первой половине XVIII века: чисельность и этнический состав. – М., 1992.
- 47.Кардаш П. Кот С. Українці в світі: Книга-альбом. – Київ-Мельбурн, 1995.
48. Качараба С.П. Еміграція з Західної України 1919 – 1939. Львів, 2003. 416 с.
- 49.Кейданський К. Табори для переміщених осіб у Німеччині і Австрії. Погляд на структуру й діяльність //Українська діаспора. Число 1-2, 1994. – С.108-123
- 50.Клищенко Т. Культура української діаспори //Українська діаспора. Рік 3. Число 3. – Київ-Чикаго, 1993. – С. 143-144.
- 51.Ковальчук Р. Перший український емігрант у США //Дзвін. – 1990. – № 10.
- 52.Козлов В.И. Иммигранты и этнорасовые проблемы Британии. – М., 1987.
- 53.Кравчук П. На Канадській землі. – Львів, 1963.
- 54.Кравчук П. Українська література в Канаді. – К., 1967.

- 55.Кравчук П. Українці в Канаді. – К., 1981.
- 56.Кубійович В., Маркусь В. Еміграція //Енциклопедія українознавства. В 11 т. – Львів, 1992.
- 57.Лаврів П.І. Історія Південно-Східної України. – Львів, 1992.
- 58.Леник В. Україна на чужині. – Львів, 1997.
- 59.Лещенко Л.А. Украинское движение в Канаде (1900-1939 гг.) – К., 1979.
- 60.Макар А.Ю.Украинская трудовая иммиграция в канадских прериях (1891-1914): расселения и занятия. Всесоюзная сессия по итогам полевых этнографических и антропологических исследований 1982-1983. – Черновцы, – 1994.
- 61.Макар В. Проблеми соціальної інтеграції українців в канадське суспільство //Питання нової та новітньої історії країн Європи та Північної Америки. Випуск другий. Частина II. – Чернівці, 1993. – С. 318-319.
- 62.Макар Ю.И, Сыч А.И. Борьба национальных меньшинств в Канаде за свои права. М., 1985.
- 63.Макар Ю.І., Рудик С.Я. Проблема видачі українських втікачів і переміщених осіб Радянському Союзові після Другої світової війни //Питання нової та новітньої історії країн Європи та Північної Америки. Випуск четвертий. Частина 2. – Чернівці, 1995. – С. 141-146.
- 64.Макарчук С.А. Этносоциальное развитие и национальные отношения в западноукраинских землях в период империализма. – Львов, 1983.
- 65.Маркусь В. Чому діаспора: спроба ідентифікації поняття //Українська діаспора. – 1992. – Ч. 1.
- 66.Марунчак М. Студії до історії українців Канади. – Вінніпег, 1964.
- 67.Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні. – Мюнхен, 1995.
- 68.Мельник М. Статистична інформація про українців США //Український історик. – 1977. – № 3-4. – С. 26-39.
- 69.Миграция и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. Сборник научных трудов /Под ред. И.Ф.Черникова. – К., 1990.
- 70.Міграційні процеси в сучасному світі. Енциклопедія. – К., 1998.
- 71.Национальные меньшинства и иммигранты в современном капиталистическом мире /Отв. Ред. Шлепаков А.Н.– К., 1984.
- 72.Национальные проблемы Канады /Отв. Ред.Ю.П.Авсркиева. – М., 1972.
- 73.Павленко М.І. “Біженці” та “переміщені особи” в політиці імперіалістичних держав, 1945-1950 рр. – К., 1970.
- 74.Пімчук І. Українська політична еміграція до часу війни //Народний ілюстрований календар “Просвіта” на звичайний рік 1928. – Львів, 1927.
- 75.Пластунов П.И. Переселенская политика Советского государства и ее осуществление в СССР (1912-1914 гг.). – Томск, 1976.
- 76.Полонська-Василенко П. Історія України. В 2 т. – К., 1992. – Т. 1.
- 77.Потехин А.В. Дипломатия США в Восточной Европе: 1945-1950 гг. –К.,1991
- 78.Продан Ю. Українці в Америці //Нова політика. – 1996. – № 2. – С. 40-42.
- 79.Рубанець М. Українці в Америці //Людина і світ. – 1994. – № 3. – С. 8-14.

80. Рудик С.Я. До питання про причини, джерела та характер третього стану української еміграції до країн Північної Америки // Питання історії нового та новітнього часу. – Випуск третій. – Чернівці, 1994. – С. 79-92.
81. Рудницький П. Становище української та інших слов'янських мов у Канаді. – Вінніпег, 1971.
82. Світ І. Український Данський Схід // Україна. – 1992, – № 4.
83. Сергійчук В. Українці в історії. – К., 1992.
84. Сергійчук В. Українська соборність. Відродження українства в 1917- 1920 роках. – К., Українська видавнича спілка, - 1999. – 416 с.
85. Сергійчук В. Морські походи запорожців // Дзвін. – 1993, – № 1.
86. Сергійчук В. Українці в імперії. К., 1992.
87. Скільки українців у діаспорі? // Вісті з України. – 1992. – № 48.
88. Сопельняк Б. Подарок в 10 тисяч душ // Родина. – 1993. – № 4. – С. 96-98.
89. Стрільчук Л. Доля військовополонених і депортованих громадян СРСР у роки Другої світової війни та після її закінчення // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 1998. – С. 94-98.
90. Стрільчук Л. Примусова репатріація та створення таборів для переміщених осіб у перші повоєнні роки // Збірник навчально-методичних матеріалів та наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 1998. – Випуск 3. – С. 129-133
91. Стрільчук Л. Причини третьої хвилі української еміграції // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1998. – Т. 3. – С. 77-80.
92. Стрільчук Л. Третя хвиля української еміграції до Канади (середина 40-х – початок 50-х років // Науковий вісник ВДУ. Історія. – Луцьк, 1997. – С. 24-27
93. Стрільчук Л. Українська еміграція після Другої світової війни // Питання історії України. Збірник наукових статей. – Чернівці, 1997. – С. 223-233.
94. Стрільчук Л.В. Соціальний склад українських біженців після Другої світової війни // Питання історії України. Збірник наукових статей. Т.2. – Чернівці, 1998. – С. 120-133.
95. Стрільчук Л.В., Колесник В.П. Розселення та проблеми адаптації українських емігрантів після Другої світової війни // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк. – 1999.
96. Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1992.
97. Судьба военнопленных и депортированных граждан СССР. Материалы комиссии по реабилитации жертв политических репрессий // Новая и новейшая история. – 1996. – № 2. – С. 91-112.
98. Сыч А.И. Европейская иммиграция и рабочее движение в Канаде (1900-1914 гг.) // Вопросы новой и новейшей истории стран Европы и Америки. – К., 1992.
99. Сыч А.И. Иммиграция и социально-экономический статус канадского общества (1900-1939 гг.) // Питання нової та новітньої історії країн Європи та Америки. – Частина 1. – Чернівці, 1993.
100. Сыч А.И. Иммиграция и экономическое развитие Канады в 1884-1914 гг. // Наукові записки Закарпатської асоціації молодих істориків- Ужгород, 1990.

101. Сыч А.И. О межконтинентальных миграциях в период новой истории. Актуальные проблемы исследования и преподавания новой истории стран Европы и Америки. – Одесса, 1992.
102. Гарф'як М. Сірий Клин //Сучасність, 1993.
103. Гарф'як М. Українці на Зеленому Клині //Трибуна, 1993. – № 8-9.
104. Тис-Крохманюк Ю. Репатріація 1945 і перша УД УПА //Вісті комбатанта. – 1979. – Ч. 3. – С. 22.
105. Голопко Л. Круднощі українців США. Книга перша (1890-1924 рр.). – Нью-Йорк, 1984.
106. Трошинський В.П., Шевченко А. А. Українці в світі – К., Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 352с.
107. Україна в світі. – Торонто, 1984.
108. Українка еміграція: від минувшини до сьогодення /За ред. Б.Д.Лановика Б.Д. – Тернопіль, 1999.
109. Українська еміграція в історії та літературі //Матеріали міжнародної наукової конференції XVIII-XX вересня 1996 р. – Тернопіль, 1996.
110. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення (За ред. Б.Д.Лановича. – Тернопіль: «Чарівниця», 1999.- 512 с.
111. Українська еміграція. Історія і сучасність. Матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади / Упоряд. Ю. Ю. Сливка. – Львів: Каменяр, 1992. - 384 с.
112. Українські канадці в історичних зв'язках із землею батьків: До 100 – річчя прибуття перших українських поселенців до Канади : Збірник.- К.: Дніпро, 1990. – 231 с.
113. Українські поселення. Довідник. – Нью-Йорк, 1980.
114. Українці в світі. – Київ-Мельбурн, 1995. – Ч. 1-4.
115. Українці: Східна діаспора: Атлас. – 1992.
116. Уткін О.І. Релігійні центри та організації української діаспори в країнах Заходу //Український історичний журнал, 1992. – № 9. – С. 45-54.
117. Фурсова Л. Иммиграция в Канаду после Второй мировой войны (1945-1965 гг.) //Национальные проблемы Канады. – М., 1972. – С. 172-232.
118. Фурсова Л.П. Иммиграция и национальное развитие Канады. 1946-1970 гг. – М., 1975.
119. Холодницький В. Репатріаційна політика Радянської влади на території Чернівецької області у 1944-1945 рр. //Вісник центру буковинознавства. Вип. 1. – Чернівці. – 1993. – С. 172-183.
120. Холодницький В., Житарюк П. Репатріація радянських громадян (1944-1952). Питання історії, історіографії, джерелознавства та архівознавства Центральної та Східної Європи. Збірник наукових праць. Випуск 1. – Київ-Чернівці, 1997. – С. 161-170.
121. Черная Н.В. Украинское население России за пределами Украины (XVIII-XX ст.). Динамика численности и размещения // Расы и народы).–1991. –№ 21.
122. Чисельність українців світу (Статистичний довідник) –Івано-Франківськ,

- 1991.
123. Шаншур О.В. Эволюция иммиграционного законодательства США в XX веке // Миграция и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. Сборник научных трудов. – К., 1996. – С. 5-16.
124. Шатульський М. Козацький корінь, що приріс кленовим листком. До сторіччя першопоселення українців в Канаді // Культура і життя, 1991, 12 січня.
125. Шелест Ю. Українці в Європі // Вечірній Київ. – 1997. – 15 серпня.
126. Шлепаков А. Еміграція: тенденції розвитку і проблеми регулювання // Політика і час. – 1992. – № 6. – С. 37-41.
127. Шлепаков А.М. Українська трудова міграція в США і Канаді (кінця XIX – поч. XX ст.). – К., 1960.
128. Шлепаков А.М. Українці в зарубіжному світі. – К., 1991.
129. Шлепаков А.М., Буркут И.Г. та ін. Українці в зарубіжному світі. – К., 1991.
130. Шмидт К. К вопросу о генезе иммиграционной политики Великобритании // Миграция и мигранты в мире капитала: исторические судьбы и современное положение. Сборник научных трудов. – К., 1990. – С. 80-106.
131. Юричко В. Українці за межами України // Київська старовина. – 1992. – № 4. – С. 66-68.
132. Ярош Б. Насильницька колективізація волинського села у 30-50-х рр. (за новими архівними джерелами). // Науковий вісник ВДУ. Історія. – № 3. – 1997. – С. 57-61.
133. Ярош Б.О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях, 30-50-ті роки XX ст. – Луцьк, 1995.